

POHJOLAISMAAKUNTIEN JÄRJESTÖTOIMINNAN NEUVOTTELUPÄIVÄ Ke 5.5.2010

Avauspuheenvuoro

Arto Rautajoki,

Kehitysjohtaja,

YTT

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus

SONet BOTNIA

Hyvä Pohjalaismaakuntien järjestöväki, hyvät yhteistyökumppanit, hyvinvointialan tulevaisuuden tekijät ja vaikuttajat!

Tervetuloa yhteiseen neuvottelupäivään pohjalaismaakuntien ihmisten hyvinvoinnin kehittämiseksi. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto toteuttaa vuoden 2010 neuvottelupäivän yhteistyössä Seinäjoen kaupungin, Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA:n sekä Väli-Suomen ja Pohjois-Suomen KASTE-ohjelman kanssa.

Olen valinnut puheenvuorolleni haasteellisen teeman. Haluan tuoda esiin muutamia ajatuksia niistä yhteistyömahdollisuuksista, joita SONet BOTNIA Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien alueiden yhteisenä sosiaalialan osaamiskeskuksena tarjoaa järjestötoimijoille hyvinvoinnin edistämässä.

Meneillään oleva yhteiskunnallinen murros muuttaa hyvinvointivaltion ja sosiaali- ja terveysalan työn asiantuntijuuden ehtoja. Hyvinvointivaltion ammattikunnat joutuvat sovittamaan asiantuntemuksensa monimutkaistuvaan asiantuntijuuksien ja työnjaon kokonaisuuteen.

Asiantuntijuuksista ja pätevyysalueista kilpaillaan ja sosiaali- ja terveysalan ammatillinen kenttä määrittyy uudelleen. Enää työssä tarvittavat tiedot ja taidot eivät ole kaikille alan toimijoille itsestään selvä asia. Sosiaali- ja terveysala on entistä monitoimijaisempi, monimuotoisempi, ja verkostoituneempi. Alan töissä kietoutuvat yhteen yksityinen ja yhteisöllinen, paikallinen ja globaali. Työntekijöiltä odotetaan moniammatillista, varhain puuttuvaa ja ongelmia ennalta ehkäisevää työtettä.

Väestörakenteen voimakas ikääntyminen, kansalaisten elämäntilanteiden yksilöityminen, monimuotoistuvat perherakenteet, monikulttuuristuminen, köyhyyden ja syrjäytymisen vakavoituminen ja pitkittyminen lisäävät ylisektorisen yhteistyön tarvetta. Sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennalta ehkäisy ja varhainen puuttuminen vaativat palvelujen sisältöjen ja menetelmien kehittämistä. Näissä järjestöillä on ollut usein edellä kävijän rooli.

Kunta- ja palvelurakennemuutos tuo huomattavia rakenteellisia uudistuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin, niiden organisoimiseen ja tuottamistapoihin. Muutokset eivät ole pelkästään myönteisiä. Monet järjestöt kohtaavat arjessa niitä ristiriitoja, joita kilpailuttaminen ja tilaaja-tuottajamallin vaatima sosiaalisen ja liiketaloudellisen ajattelun yhdistäminen voi tuottaa vaikkapa pitkäaikaista tukea ja kuntoutusta tarvitseville ihmisille. Kaikki tällaiset muutokset heijastuvat sosiaali- ja terveysalan työhön ja siinä tarvittavaan osaamiseen.

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskuksen SONet BOTNIAn rakentamiseen on vaikuttanut alueen toimijoiden vahva yhteinen ymmärrys siitä, että kehittämistyötä varten tarvitaan "riittävän leveät hartiat". Osaamiskeskuksen keskeisenä tavoitteena on toimivan ja pysyvän yhteistyörakenteen luominen tutkimuksen, koulutuksen ja kuntien käytännön työn välille. Sosiaalialan osaamiskeskusten on tarkoitus olla avoimia alueellisen yhteistyön tarpeista lähteviä verkostoja.

Ne kokoavat alan kehittämistyöhön mukaan kuntien lisäksi muun muassa yliopistoja, ammattikorkeakouluja, maakuntien liittoja, Ely-keskuksia, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä sosiaali- ja terveysalan yhteisöjä, järjestöjä ja yrittäjiä.

SONet BOTNIAN toiminnassa korostuvat alueellisen yhteistyön ohella muun muassa palvelujärjestelmien kehittäminen, osaamisen vahvistaminen ja kansallisena eritystehtävänä pohjoismainen yhteistyö. Lähiajan toiminnassa painottuvat mielenterveyden, päihdehuollon, vammaishuollon ja lastensuojelun erityispalvelut, joihin sisällytetään myös monikulttuurinen näkökulma. Lisäksi kehitämme lastensuojelun ja vanhustyön palveluja sekä toimintoja Kaste-hankkeiden avulla. Osallisuuden lisäämiseksi ja syrjäytymisen vähentämiseksi on noussut edelleen tarvetta aikuissosiaalityön kehittämiseksi pohjalaismaakunnissa.

Tilanteessa, jossa kunnat ja alueet elävät vahvassa uudistusten myllerryksessä, on katsottu tarvittavan pitkäjänteisten kehittämisrakenteiden vahvistamista. Tällöin on luotu maakuntien asiantuntijoita ja palvelujen tuottajia yhdistäviä osaamiskeskusten verkostoja, joissa kehitetään eri toimijoiden yhteistyötä. Verkostoyhteistyön avulla on suunnattu voimavaroja sosiaalialan, sosiaalityön, erityispalveluiden ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen.

Eri maakuntien kehittämistyötä edistävästä alueellisista ohjausryhmistä, teemakohtaisista kehittäjäryhmistä ja ammatillisista referenssiryhmistä on muodostunut vakiintunut osa SONet BOTNIA:n toimintaa. Niihin osallistuu aktiivisesti myös eri järjestöjen edustajia.

Erilaiset kehittäjäryhmät tarjoavat myös järjestöille kanavia vaikuttaa toiminnan, palvelujen ja hankkeiden verkostossa tapahtuvaan kehittämiseen. Niissä voidaan ideoida vaikkapa tietyn osaamisen, koulutuksen tai tapahtuman järjestämistä eri tahojen yhteistyössä. Kehittäjäryhmät ja ammatilliset referenssiryhmät tarjoavat myös vertaistukea ja kokemuksia muiden samanlaisten haasteiden kanssa kamppailevien työntekijöiden ryhmissä.

SONet BOTNIA:n haasteena on muuttuneessa toimintaympäristössä edelleen vahvistaa asemaansa sosiaalialan käytännön työn, tutkimuksen ja koulutuksen välisenä kehittäjänä. Yhä enemmän toiminnassa nousevat esiin sosiaali- ja terveysalan yhteiset rajapinnat esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan tietoteknologiaa ja tietojärjestelmiä kehitettäessä. Tämä vaativa alue haastaa virallisen järjestelmän lisäksi myös auttamis- ja tukityötä tekevät järjestöt tietoteknologian käyttäjälähtöisyyden ja kansalaisten osallisuuden turvaamiseen. Olennaista on järjestöjen perustehtävään ja arvoihin perustuva toiminta myös teknologisten sovellusten käytössä ja kehittämisessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE on viime vuosina tukenut sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämistä, terveyttä edistävää ja syrjäytymistä vähentävää toimintaa. Sosiaalialan osaamiskeskukset toimivat yhteistyössä alueillaan Kaste -ohjelman alueellisen toteuttamissuunnitelman teossa, alueilla jo tehdyn kehittämistyön kokoamisessa sekä kuntien ja kansalaisten tarpeiden välittämisessä uuden kehittämisohjelman käyttöön. Tässä vahvempi yhteistyö osaamiskeskusten ja järjestöjen kesken voisi avata myös uusia mahdollisuuksia kansalaisten tarpeiden välittymiseksi laajoihin hankekokonaisuuksiin ja osallisuuden vahvistamiseksi.

Sosiaalialan osaamiskeskukset osallistuvat aktiivisesti myös uusien hankkeiden valmisteluun kehittämisen asiantuntijoina ja erilaisen osaamisen kokoajina, vahvistajina ja välittäjinä. Osaamiskeskuksille on luontevasti muotoutunut yhä enemmän sillanrakentajan rooli siirryttäessä eriytyneestä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä yhteiseen kehittämistyöhön.

SONet BOTNIA on Pohjanmaan maakuntien alueellisen tiedontuottamisen ja osaamisen kehittämisverkosto. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen edellyttää alueellisen hyvinvointitiedon tuottamista ja sen hyödyntämisen varmistamista kaikessa aluekehittämisessä ja päätöksenteossa. Muuttuva palvelurakenne ja sen vaatima osaaminen ja erityisosaaminen edellyttävät paikallisesti, seudullisesti, maakunnallisesti ja ylimaakunnallisesti tuotettua sosiaali- ja terveysalan tietotuotantoa.

Alueellisen väestön hyvinvoinnin muutosten ja hyvinvointipolitiikan seurannan kannalta keskeistä on, miten tietoa voidaan hyödyntää alueellisessa päätöksenteossa, palvelujen kehittämisessä, palvelutarpeiden ennakoinnissa, toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa ja hyvinvointistrategisessä työssä. Alueellisen hyvinvoinnin tiedontuotannon kehittämisellä, ja siihen liittyvää osaamista tukemalla SONet BOTNIA haluaa olla vahvistamassa sitä, että pohjanmaan maakunnissa ihmisten tarpeet ja sosiaaliset näkökohdat otetaan huomioon hyvinvoinnin strategiatyössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa. Haastan myös sosiaali- ja terveysjärjestöt mukaan valtakunnallisesti ajankohtaiseen tiedontuotannon kehittämiseen yhteistyössä osaamiskeskuksen kanssa.

Järjestöjen voima on ihmisten tilanteiden, tarpeiden ja arjen tuntemuksessa. Sorbonnen yliopiston sosiologian professori Michel Maffessolia mukaillen järjestöt tarjoavat ”nykyisessä maailmassa kelluvan alueen, jossa haavoittuvat yksilöt kohtaavat huokoisen todellisuuden”. Järjestöt vahvistavat sosiaalista, luottamuspääomaa ja toimivat, yhteisvastuullisemman, inhimillisemmän ja oikeudenmukaisemman yhteiskunnan rakentajina.

Kansalaistoiminnassa järjestöillä on valinnan paikka, miten ne kehittävät toimintaansa. Tuottamalla tietoa kansalaisten kokemuksellisesta hyvinvoinnista ja palvelutarpeista järjestöt voivat olla vahvistamassa kansalaisyhteiskunnan toteutumista, jossa tavallinen ihminen voi vaikuttaa tärkeänä pitämiinsä asioihin.

Hyvät neuvottelupäivien osallistujat! Järjestöjen tulevaisuus on vahva, kun ne varmistavat toimintansa taloudelliset edellytykset, pitävät arvonsa elävinä ja tarjoavat tässä ajassa välittämisen sillan: kanavan olla ihminen ihmiselle.

Näillä sanoin julistan Pohjalaismaakuntien järjestötoiminnan neuvottelupäivät avatuiksi.

